

Høring i Stortingets Utdannings- og forskningskomité – representantforslag om flere lærere i skolen og mer likeverdig og tilpasset opplæring for elevene

Fra FUG møter: Lise Lundh, utvalgsmedlem og Gøril B. Lyngstad, seniorrådgiver

Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) skal ivareta foreldrenes interesser i skolesammenheng (jfr. forskrift til opplæringsloven § 20-2). FUGs mandat gjelder grunnskolen og første året i videregående. Forskningen er entydig på at foreldreinvolvering gir bedre resultater for elevene, både faglig og sosialt. FUG ønsker at skolen involverer foreldrene sterkere, i tråd med lov og forskrift, og tror det er en forutsetning for at skolen skal lykkes i sitt krevende oppdrag.

FUG støtter en nasjonal norm og tror en minstestandard vil sikre at kommunene prioriterer dette. FUG får rundt 500 henvendelser årlig fra foreldre, og opp mot halvparten av dem opplever at barna deres, eller dem selv, ikke blir hørt. Dette gjelder selv om de ber om noe skolen er lovpålagt å gjøre. FUG er usikker på om dette handler om inkompetanse, eller om mangel på tid til å fokusere på den enkelte elevs helse, trivsel og læring. I mange tilfeller er det sannsynligvis både og.

Lærertetthet og klassestørrelse – må ses sammen med andre faktorer

Foreldre har en klar oppfatning av at klassestørrelse har betydning for våre barns mulighet for å bli sett og anerkjent. Det har derfor vært en lettelse å lese kunnskapsoppsummeringen fra Kunnskapssenter for utdanning, hvor de skriver at klassestørrelse i kombinasjon med andre faktorer gjør at noen lærere/klasser får bedre resultater enn andre. De skriver videre at 15-18 elever i en klasse ser ut til å være et gunstig antall. Når det er mer enn 25 elever i en klasse, ser resultatene ut til å bli svakere, men ikke alltid i en grad som er signifikant.¹ FUG er derfor opptatt av at klassestørrelse og lærertetthet ses i sammenheng med andre faktorer.

Et godt skolemiljø er viktig for læring, og da er det særlig fire faktorer som er viktige:

- God klasseledelse (tydelig struktur, positiv forventning, tilpasset opplæring)
- Gode relasjoner (elev-lærer og mellom elevene)
- Godt hjem-skole-samarbeid (bl.a. positiv forventning fra foreldre)
- God organisasjon og ledelse på skolen (kultur for læring på skolen og systematisk arbeid med bl.a. skolemiljø)

Lærertetthet/klassestørrelse har betydning for tre av disse fire faktorene. Det betinger at læreren har *god kompetanse* på området. Om læreren fortsetter på akkurat samme måte som før, gir det ingen effekt med færre elever i klassen. Spesialundervisning innenfor fellesskapets rammer gir bedre inkludering i mangfoldige klasserom. Da er lærertetthet en nøkkelfaktor. Med nok kompetente lærere kan man lykkes bedre med tilpasset opplæring, og det kan bidra til reduksjon i antall elever som får spesialundervisning, med den stigmatiseringen som dessverre følger med det mange steder, nettopp på grunn av organiseringen.²

¹ Kunnskapssenter for utdanning, Årsmelding 2015

² [Barneombudets fagrapport om spesialundervisning fra 2017: "Uten mål og mening?"](#)

Utfordringer

FUG er imidlertid svært bekymret for lave læringsresultater over tid, som ikke skyldes klassestørrelse eller lærertetthet, aksepteres, uten at det settes i verk tiltak som har effekt. Alle elever i Norge skal ha like muligheter til utdanning uavhengig av egen og foreldrenes sosiale bakgrunn, bosted eller kjønn. SSB viser at det allerede fra tidlig i skoleløpet (5.trinn) er betydelige forskjeller på elevenes mestring. Størst forskjell er det knyttet til foreldrenes utdanningsnivå, men også kjønn, og sentralitet ser ut til å bety mye for elevenes mestring³. For eksempel var det i 2016 i gjennomsnitt mellom 5 og 7% flere elever på nivå 1 i de minst sentrale kommunene sammenliknet med de mest sentrale kommunene.

Det kan se ut til at den foreslåtte lærernormen vil gi flere lærere til landets mest sentrale strøk⁴. Dette er per i dag kommuner og skoler som har elever med de høyeste gjennomsnittlige mestringsnivå på 5.trinn. FUG spør derfor:

- Hvordan kan man sikre likeverdig og tilpasset opplæring der hvor læringsresultatene er lave over tid?
- Hvilke tiltak og satsinger kan styrke kvalitet i opplæring og læringsutbytte for *alle* elever i Norge? Det vil også si de skolene og kommunene som har svake resultater, men som allerede har tilfredstillende lærertetthet.
- Hvordan vil en lærernorm påvirke rekruttering av kompetente lærere til mindre sentrale strøk av landet?

Trinnvis og kontrollert overgang

FUG ber om at en slik ressursbruk må følges opp med virkningsfulle tiltak i kommunene/skolene med svake læringsresultater. FUG foreslår at normen innføres som en trinnvis prosess hvor utdanningsmyndighetene kan følge med på effekten av dette underveis, før det gjennomføres i full skala. På den måten vil det også være mulig å sette inn kompensatoriske tiltak underveis om dette slår uheldig ut for enkelte grupper, for eksempel om det blir vanskelig å rekruttere lærere enkelte steder.

Skoleleders rolle er viktig. Med økt lærertetthet må det følge et visst handlingsrom. FUG forutsetter at ressursene forvaltes godt, og at man benytter muligheten til å gi elever opplæring tilpasset deres styrker og behov, og bygger en skole basert på kultur for læring.

Selv om tverrfaglig samarbeid, og et lag rundt eleven er viktig og nødvendig, er det gode pedagoger vi må prioritere i skolen, inkludert spesialpedagoger. Det må være gode rammevilkår for at pedagogene daglig skal se at innsatsen deres virker, slik at de gode pedagogene blir værende i skolen. Skolelederen må se lærerne sine, sånn at de også opplever seg ivaretatt.

Innføring av lærernorm må ikke føre til tvangsdeling av klassemiljø som fungerer. Mange har brukt tid på å bygge relasjoner og klassefellesskap som oppleves som gode for elevenes læring.

Nyere forskning og arbeid på feltet

FUG avventer med spenning arbeidet i Stoltenbergutvalget som fokuserer spesielt på forskjell mellom kjønn, samt arbeidet til ekspertutvalget knyttet til spesialundervisning som ledes av Thomas Nordahl. Vi venter også på resultater fra forskningsprosjektet «RUR-ED Spatial Inequalities and Spatial Justice in Education» som studerer de regionale forskjellene i elevers læringsutbytte.⁵

³ <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/nasjprov>

⁴ Aftenpostens beregning viser at det blir om lag 600 flere lærere til Oslo og 5 til Finnmark: <https://www.aftenposten.no/norge/i/G1lbbV/Sjekk-din-skole-Her-er-oversikten-over-hvor-det-er-behov-for-flere-larere-med-ny-norm>

⁵ <https://site.uit.no/rured/>